

відати ст. 9 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», а відповідно до ст. 12 цього закону мають бути визначені її статус, форма власності, джерела фінансування, вид і профіль діяльності.

Сільська бібліотека розробляє положення, в якому також визначаються її статус, форма власності, джерела фінансування, вид і профіль діяльності, години роботи. Цей документ затверджує сільська рада.

Працівники мають бути письмово попереджені за 2 місяці про можливе вивільнення.

Сенс централізації бібліотек і бібліотечних процесів полягає не у формальному адміністративному підпорядкуванні, не в жорсткій прив'язці бібліотек до центру, а у визначенні того раціонального співвідношення централізації й децентралізації всіх ланок, котрі забезпечуватимуть максимум ініціативи та самостійності окремих бібліотек та бібліотечних мереж і, водночас, єдність їхнього функціонування з цілями й завданнями бібліотечної системи.

Право на існування має кожна бібліотека, до якої ходять читачі, яка хоче працювати, на захист якої стане населення.

Список використаних джерел

1. Україна. Закони. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України : прийнятий Верхов. Радою України 27.01.1995 // Законодавство – бібліотекам України : довідк. вид. – К., 2000. – С. 62.
2. Україна. Закони. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України : прийнятий Верхов. Радою України 27.01.1995 [із змінами та доповненнями станом на 21.05.2009 р.] // Бібліотека у правовому полі : довідк. вид. – К., 2010. – С. 8–16.
3. Україна. Закони. Про культуру : Закон України : прийнятий Верхов. Радою України 14.12.2010. – Режим до-

ступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2778-17>. (26.04.2011).

4. Україна. Закони. Цивільний кодекс України : прийнятий Верхов. Радою України 16.01.2003. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15> (26.04.2011)

5. Україна. Президент. (2010– ; В. Ф. Янукович). Про Положення про Міністерство культури України : Указ від 6 квіт. 2011 р. № 388/2011. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/13359.html>

6. Україна. Кабінет Міністрів. Мінімальні соціальні нормативи забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні : Постанова Кабінету Міністрів від 30 трав. 1997 р. № 510. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=510-97-%EF>

7. Положення про централізацію державних масових бібліотек : (затверджено міністром культури СРСР, погоджено з Міністерством фінансів СРСР) // Довідник бібліотекаря. – Х., 1977. – С. 129–133.

8. Положення про централізовану бібліотечну систему (затверджено Наказом Міністерства культури і мистецтв України 20.11.2001 р. № 709. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 грудня 2001р. №1034/6225). – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

9. Антіпова А. Чи потрібний сільській бібліотеці комп'ютер? / Алла Антіпова // Голос України. – 2011. – 23 квіт.

10. Проблеми сільських бібліотек на сучасному етапі та шляхи їх вирішення. – Режим доступу : http://www.zounb.zp.ua/resource/dovidka/Dovidka_z_a_pidsum-kami.htm

11. Розколупа Н. Правове регулювання діяльності централізованих бібліотечних систем / Н. Розколупа // Бібл. планета. – 2006. – № 4. – С. 8–11

КНИЖКОВІ СКАРБИ

*Л. Афанасьєва, завідувачка відділу,
С. Гуржій, головний бібліотекар
Державного закладу
«Національна парламентська
бібліотека України»*

**КИЇВСЬКІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ХІХ СТОРІЧЧЯ:
ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД**

НАРИЖНИМ каменем, на якому тримається кожна нація, є її історія. Тому кожен громадянин, котрому не байдужі проблеми сучасності, доля й майбутнє його держави, повинен знати минуле своєї землі. У цьому сенсі залишаються актуальними слова великого Сервантеса: «Історія – скарбниця наших діянь, свідок минулого, приклад і повчання для сьогодення, застереження для майбутнього».

Преса кожної країни нерозривно пов'язана з економічними та політичними потребами суспільства. Вона зростає та міцніє в процесі суспільного розвитку як надзвичайно важливий ідеологічний чинник, що відчутно впливає на всі сторони духо-

вного і суспільно-політичного життя народу, країни. Слід підкреслити, що з-поміж історичних джерел періодика (від грецького *περίοδος* – той, що повторюється, чергується) належить до таких, які з'явилися відносно пізно, тобто вже після винайдення друку.

Періодика – джерело своєрідне, багатопланове не лише за змістом, а й за формою, структурою вміщеного в ній фактичного матеріалу. Особливістю періодики як історичного джерела є її поліфонізм. Так, у часописах вміщувалися публікації двох основних видів: матеріали, втілені у газетних і журнальних формах (статтях, замітках, кореспонденціях та ін.), і численні тексти-джерела (законодавчі акти, статистичні

матеріали, мемуарно-епістолярні пам'ятки тощо). Значну цінність при цьому складають фактичні відомості, що містяться в таких публікаціях, але не менш важливим є також суб'єктивне трактування фактів, їхня інтерпретація, оскільки це дозволяє з'ясувати позицію редакції й авторів, які виступають у пресі та нерідко є виразниками різних позицій соціальних верств і політичних течій.

Специфічність процесу розвитку української періодики зумовлено рядом історичних причин і, в першу чергу, політичним роз'єднанням українського народу, входженням у середині XIX століття його окремих частин до різних держав (Росії та Австро-Угорщини). Тому газети і журнали народжувалися й існували в неоднакових суспільно-політичних умовах, у неоднаковому етнічному оточенні, духовно-культурній атмосфері, цензурно-правовому становищі та виходили здебільшого не українською мовою.

У Російській імперії, в т. ч. Києві, який був одним із значних центрів держави, проводилася активна русифікаторська політика. Свідченням утисків української мови стали, зокрема, Валувський циркуляр (1863) та Емський указ (1876).

Київ у XIX столітті стрімко розвивався як велике промислове, торговельне й культурне місто. В ньому з'явилися вищі навчальні заклади. Так, у 1834 році було відкрито Імператорський Університет Св. Володимира, виникали культурно-мистецькі центри. Все це зумовило появу в місті періодики.

Загалом упродовж XIX – на початку XX століття на території Києва побачили світ понад 800 назв періодичних видань. Хоча сучасні наукові дослідження доказово підтверджують, що й ця цифра не є остаточною, бо не всі часописи, зафіксовані в каталогах і довідниках чи згадані у спогадах та пресі, не вся періодика описана в допоміжних джерелах.

Однією з перших газет, що видавалися у Києві, були «Киевские объявления». Вона виходила щодня у січні в 1835–1838 та 1850–1857 роках під час проведення контрактних ярмарків.

Велике значення для становлення преси мав наказ уряду 1838 року про видання в центрах губерній місцевих відомостей. Вони були друкованим органом губернської влади і відображали офіційну точку зору. «Киевские губернские ведомости», які проіснували до 1917 року, спочатку виходили щоденно, з 1865 року – двічі, з 1866 року – тричі на тиждень. Газета складалася з двох частин – офіційної та неофіційної. В першій частині друкувалися постанови й розпорядження уряду та місцевої влади, різні казенні об'яви. Зміст другої частини складали повідомлення про місцеві новини, статті з етнографії, археології, історії, географії, економіки, про політичне життя краю та інших держав. Цікавими були й нотатки з медицини, сільського та домашнього господарства, об'яви. На сторінках «Киевских губернских ведомостей» друкувалися відомі діячі О. Лазаревський, П. Єфіменко, Д. Багалій та ін. Редакція газети розміщувалася на Софійській площі.

1 липня 1859 року на хвилі газетного буму в Росії відставний поручик барон Альфред фон Юнк спільно з редактором «Киевских губернских ведомостей»

М. Чернишовим заснував перший у Києві приватний політичний і літературний часопис «Киевский телеграф». Газета виходила три рази на тиждень (передбачалося 150 номерів на рік). Матеріали публікувалися у 6 розділах: «Внутрішні вісті», «Кореспонденція», «Політичний огляд», «Література», «Фейлетон» та «Бібліографічні і приватні оголошення».

Після смерті у 1870 році А. фон Юнка газета не припинила свого існування. З 1874 року почався новий період в історії видання. Дружина професора Київського університету Св. Володимира А. Гогоцька придбала друкарню та викупила права на часопис. Газета в оновленому оформленні стала основним друкарським органом загальнослов'янського руху в українській культурі. На її шпальтах друкувалися матеріали провідних професорів університету та визначних українських діячів: В. Антоновича, В. Беренштама, Ф. Вовка, М. Драгоманова, П. Житецького, М. Зібера, І. Лучицького, С. Подолинського, О. Романовича-Славатинського, П. Чубинського та ін. Залучилися до співробітництва також діячі з Галичини, з яких особливо активним виявився В. Навроцький. Обов'язки відповідального редактора виконував Ю. Цвітковський, а фактично редакцією керував М. Драгоманов, ведучи часопис за програмою Кирило-Мефодіївського братства. Згодом «Киевский телеграф» почав розповсюджуватися не тільки в Києві, але й у Москві, Білій Церкві, Житомирі та Єлисаветграді.

16 грудня 1874 року газета опублікувала складену М. Драгомановим заяву, в якій йшлося про плани висвітлювати в часописі життя різних верств населення Південно-Західного краю, звертати особливу увагу на потреби та прояви життя народу. З цього часу «Киевский телеграф» фактично перетворився на трибуну новітніх суспільних ідей. Газета приділяла велику увагу висвітленню становища українців у Галичині. Цій темі було присвячено статті С. Подолинського.

Проти такого спрямування оновленого «Киевского телеграфа» виступили урядові газети «Киевлянин» (Київ), «Голос» (Петербург), органи польської преси. Вони відверто сигналізували уряду про появу в Києві українського демократичного видання. Цензура проявляла особливу прискіпливість до матеріалів газети, аби не допустити публікації в ній статей, присвячених питанням життя та історії українства. Незважаючи на популярність «Киевского телеграфа», видавець А. Гогоцька почала звинувачувати редакцію в націоналізмі та надіслала листа з пропозицією відмовитися від крайнього радикального напрямку, інакше з 1 серпня редакція перейде до інших рук. У відповідь на це всі члени редакції залишили часопис. Сподівання А. Гогоцької на те, що газета в «інших руках» зможе залишатися на тій висоті, на яку піднесла її попередня редакція, не справилися.

1876 року російським імператором Олександром II було видано Емський указ, в якому заборонено друкувати українською мовою оригінальні та перекладні твори (навіть тексти до нот), завозити українські книги й брошури, надруковані за кордоном, ставити українські вистави, влаштовувати концерти

українських пісень та декламацій. Він призвів і до заборони діяльності громад – напівлегальних організацій національно свідомої української інтелігенції, закриття наукового осередку тодішнього українофільства – Південно-Західного відділу Російського географічного товариства – та прихильного до українців часопису «Киевский телеграф». Цього ж року газету було закрито.

Літературна та політична газета Південно-Західного краю «Киевлянин» друкувалась у Києві в період з 1864 по 1919 рік (до 1879 року виходила три рази на тиждень, потім – щоденно). Її засновником був професор Київського університету, історик В. Шульгін, а з 1879 року – професори університету, економіст Д. Пихно та історик О. Андріяшев. Газета фінансувалася царським урядом, сприяла проведенню його русифікаторської політики і була виразником інтересів російських поміщиків в Україні,

Це був один із найбільших часописів у країні з накладом від 2 до 5 тис. примірників. Окрім політичних матеріалів і новин Південно-Західного краю та Росії, тут регулярно друкувалися літературні нариси й есе, полемічні замітки, пропозиції щодо реорганізації господарського та суспільного життя реформаторського характеру. У 1898 році в газеті було вперше опубліковано повість О. Купріна «Олеся». Редакція часопису розміщувалася на розі нинішніх вулиць Льва Толстого та В. Антоновича.

У 1870–1872 роках виходила у світ літературна газета «Киевский вестник». У вересні–грудні 1870 року вона випускалася тричі на тиждень, і всього побачило світ 50 номерів, у 1871 році вийшло 36 номерів, у 1872 році – лише 16 номерів. Редагував газету В. Рокотов. Центральний розділ видання вміщував матеріали про місцеве життя. Газета систематично публікувала на своїх сторінках біржові відомості, друкувала фейлетони.

Щотижневик «Киевское слово» почав випускатися в 1886 р. і вже наприкінці 1890-х років став однією з найбільших газет у Росії (за межами столиць), її наклад складав від 2 до 5 тис. примірників. До 1905 року, відколи вона була заборонена владою, побачило світ 6 425 номерів. Часопис продовжував виходити в січні–березні 1906 року під назвою «Новый век» (90 номерів), після чого був закритий остаточно. В різні часи редакторами газети були А. Антонович, В. Богданов та ін. У ній активно друкувався відомий російський письменник О. Купрін. Саме тут було опубліковано його «Миниатюры» і майже весь цикл «Киевские типы». Часопис виходив у друкарні С. Кульженка, який також видавав газети «Заря» і «Киевскую газету». Редакція знаходилася на Володимирській вулиці.

З грудня 1890 по 1892 рік у Києві виходила щотижнева газета «Профессиональная школа», яка висвітлювала питання науки, ремесел, домашнього господарства, побуту.

Щоденна літературна, політична та художня газета «Жизнь и искусство» випускалась у 1893–1902 роках. Вона відстоювала реалістичний напрям у літературі, театрі, музиці та малярстві, полемізувала з

реакційними виданнями. Редакція газети розташовувалася на Прорізній вулиці, видавцями-редакторами були М. Країнський та І. Мануков.

«Рабочая газета» – таку назву мав нелегальний орган київської групи соціал-демократів. У 1897 році – у серпні та грудні – вийшло два його номери. В них висвітлювались економічне та політичне становище робітників, пропагувалась ідея створення робітничої партії в Росії. Газета підтримувала тісні стосунки з групою «Освобождение труда». І з'їзд РСДРП визнав «Рабочую газету» офіційним органом партії. В результаті розгрому типографії поліцією й арешту в березні 1897 року членів ЦК, вибраних з'їздом, третій номер газети, підготовлений до друку, не вийшов.

Соціал-демократична група «Рабочее дело» заснувала нелегальну робочу газету «Вперед», яка видавалася протягом 1897–1901 років.

У 1898–1900 роках друкувалася «Газета объявлений киевских торговых и промышленных фирм», яка виходила двічі на тиждень.

Щоденна київська газета «Справочный указатель» випускалася з березня по грудень 1898 року. Всього вийшло 86 номерів. 1899 року вона одержала назву «Киевская газета». Змінилося й спрямування видання, в якому почали публікуватися матеріали лівого напрямку. У 1905 році «Киевскую газету» було заборонено поліцією.

У цей період Київ, після Харкова й Одеси, поступово перебирає на себе риси нового центру української науки, культури та духовності. Важливу роль у цьому, як уже зазначалося, відіграв Київський університет Св. Володимира, який був одним із осередків науки та передової суспільно-політичної думки в Україні. Тут навчалися члени Кирило-Мефодіївського товариства В. Білозірський і Г. Андрузький, у 1845–1847 роках в Археологічній комісії на посаді художника працював Т. Шевченко.

Навколо університету гуртуються наукові та літературні сили, які намагаються видавати періодичні видання. Друкуються журнали: «Современная медицина» (1860–1880), «Журнал элементарной математики» (1883–1886; з 1886 до 1916 року виходив під іншою назвою – «Вестник опытной физики и элементарной математики»), «Наблюдения метеорологической обсерватории университета Св. Владимира в Киеве» (1892–1916), а також «Вопросы нервно-психической медицины» (1896–1905), засновником і редактором якого був професор університету І. Сікорський.

У 1861–1917 роках у друкарні університету друкувався журнал «Университетские известия». Серед редакторів у різний час були професори: М. Іванішев, В. Незабитовський, С. Ходецький, М. Бунге й В. Іконніков. Журнал друкував статті вчених університету з історії, археології, етнографії, філософії, політичної економії, фізики, математики, астрономії, біології та медицини, рецензії, протоколи засідань університетської ради, її постанови та розпорядження, бібліографічні покажчики книг. Також повідомлялося про наукову діяльність університету, його зв'язки з іншими навчальними закладами та на-

уковими установами, публікувалися результати наукових досліджень.

«Філософський трохмісячник» – перший у Росії спеціальний журнал з філософських наук – видавався в Києві професором університету Св. Володимира О. Козловим. У 1886–1887 роках побачили світ чотири випуски. Автором усіх статей був сам О. Козлов, який стояв на суб'єктивно-ідеалістичних позиціях, заперечував реальність часу і простору, розглядав матеріальне як «позначку духовної субстанції».

У період, що розглядається, через заборону цензури видання журналів було досить проблематичним. Вихід знайшли у випуску альманахів. У Києві їхня поява пов'язана з науковою і видавничою діяльністю М. Максимовича – професора та першого ректора Київського університету. Ним видавався альманах «Киевлянин» (перший том вийшов у 1840 році, другий – 1841 році, третій – у Москві в 1850 році). Також слід згадати альманахи «Луна» (1881), що виходив за редакцією О. Кониського, та «Рада» (1883, 1884) українського письменника, театрального і культурного діяча М. Старицького. Альманахи не могли повністю замінити газетно-журнальні видання, але й вони до певної міри відбивали тогочасні явища суспільно-політичного життя українського народу.

Щодо друку журналів у Києві, то активізація їхнього видання припадає на другу половину XIX ст.

Цікавим був щомісячник «Галерея киевских достопримечательных видов и древностей», який виходив у 1857–1859 роках. Його видавцями-редакторами були М. Сементовський та О. Гамершмидт. До речі, М. Сементовський був видавцем-редактором і газети політичного та літературного спрямування «Паровоз» (1869–1871).

Щомісячний історико-літературний журнал *Вестник Юго-Западной и Западной России* виходив у Києві з червня 1862 року по червень 1864 року і друкувався видавцем-редактором К. Говорським (з 1864 по 1871 рік друкувався у Вільно, де мав назву «Вестник Западной России»). «Вестник» був реакційно-шовіністичним виданням, виходив з метою послаблення польського впливу у Литві та в Україні, пропагував колонізаторську політику царського уряду на заході Російської імперії. Журнал виступав проти прогресивної преси, розповсюдження в народі творів Т. Шевченка та інших українських письменників, не визнавав самостійності української мови.

Неабияким попитом користувався у читачів часопис «Записки киевского общества естествоиспытателей» (1870–1929).

У 1873–1875 роках виходив у світ журнал «Записки Юго-Западного отдела Императорского Русского географического общества», в якому друкувалися матеріали, що містили статистичні дані про стан селянського господарства, кустарних промислів, хлібної торгівлі в Південно-Західному краї. Тут публікувалися статті П. Чубинського, стаття композитора М. Лисенка та нарис етнографа О. Русова про техніку гри кобзаря Остапа Вересая і т. ін. Було також надруковано українською мовою думи, пісні, голосіння.

Часописом, що відіграв велику роль у розвитку української культури в умовах Російської імперії, був

щомісячний історико-етнографічний та літературний журнал «Киевская Старина». Він виходив у Києві російською мовою протягом 1882–1907 років (останній рік – українською мовою під назвою «Україна»). Видавцем і першим редактором «Киевской Старины» був відомий громадський діяч, журналіст і педагог Ф. Лебединцев (до 1887). Пізніше часопис редагували О. Лашкевич (1888–1889), Є. Ківлицький (1889–1892), В. Науменко (1893–1907). З журналом співробітничали видатні історики, письменники, етнографи: В. Антонович, Г. Афанасьєв-Чужбинський, Д. Багалій, В. Боцяновський, О. Єфименко, П. Житецький, М. Костомаров, О. Лазаревський, О. Левицький, О. Шрамченко, В. Щербина та ін.

Протягом 1899–1901 років як додаток до «Киевской Старины» видавався часопис «Археологическая летопись Южной России», заснований українським археологом, етнографом, мистецтвознавцем і громадським діячем М. Біляшівським. Згодом – у 1903–1905 роках – журнал набув статусу самостійного видання. Він відіграв значну роль у розвитку археологічної науки та історичного краєзнавства. У виданні часопису брали участь відомі історики, археологи, мистецтвознавці, етнографи, діячі культури та освіти, краєзнавці-аматори. Крім самого М. Біляшівського, тут друкували свої статті В. Антонович, К. Болсуновський, М. Грушевський, В. Данилевич, Г. Павлуцький, В. Перетц, О. Фотинський, В. Хвойка, Ф. Штейнгель та ін. Матеріали журналу сприяли налагодженню систематичних археологічних обстежень регіонів України і слугували координації зусиль фахівців-археологів. Чимало місця на його сторінках було відведено проблемам охорони пам'яток старовини, діяльності найзначніших наукових і краєзнавчих товариств та архівних комісій, оглядам колекцій музеїв і приватних збірок. У бібліографічних розділах містилася багата інформація про видання зазначених інституцій, наукові праці й розвідки відомих дослідників вітчизняної історії та культури.

На той час Київ був значним духовним та релігійним центром, тому велика увага приділялася випуску журналів духовного змісту. Київська духовна академія (КДА), яка славилася значною кількістю визначних учених і професорів, у 1837 р. розпочала видання щотижневика «Воскресное чтение», що був заснований ректором академії архимандритом Інокентієм (Борисовим). До початку 1860-х рр. часопис був практично єдиним друкованим органом Київської єпархії. Крім цього, «Воскресное чтение» було першим популярним журналом Православної церкви не лише на українських землях, але й в усій Російській імперії (проіснував без перерви по 1912 р.). Він входив до групи т. зв. народних журналів, що були призначені для недільного читання. Пізніше подібного плану виходили видання «Воскресный благовест», «Воскресные беседы», «Воскресный день». Серед додатків до «Воскресного чтения» були «Киевские листки», які друкувалися протягом 1883–1912 років 20 разів на рік.

У 1861–1917 роках двічі на місяць випускався журнал «Киевские епархиальные ведомости». У ньому висвітлювалися важливі духовні, освітні, соціаль-

ні, культурологічні проблеми, спорадично зачіпалися й теми, які вважалися забороненими, зокрема, про походження українського народу, самотність його історії. З 1879 року часопис передано КДА, де першим його редактором був відомий історик, протоієрей Києво-Софійського собору П. Лебединцев. Він, та й згодом інші головні редактори, публікував у журналі акти та матеріали з історії Київської єпархії та південно-російської церкви, багато статей історичного спрямування, присвячених історії та культурі України, віддаючи перевагу місцевим старожитностям, етнології.

Видавала КДА і щотижневий журнал «Руководство для сельских пастырей» (1860–1917), що мав щомісячні додатки «Богословский библиографический листок» (виходив з 1866 року), «Проповеди» (з 1883), а також щомісячний журнал «Церковно-приходская школа» (з 1892).

Грунтовним виданням були «Труды Киевской духовной академии» (1881–1899).

Питанням сільського господарства присвячувалися: «Записки Киевского отделения Императорского Русского технического общества по свеклосахарной промышленности» (1871–1917), щотижневий журнал Київського товариства сільського господарства та сільської промисловості «Земледелие» (1884–1907).

Для людей з вадами зору в 1887–1888 роках тричі на рік видавався журнал «Друг слепых».

У 1890–1892 роках у Києві випускався журнал «По морю и суше», котрий являв собою щотижневий огляд літератури, науки та сучасного життя (у 1893–1896 роках виходив в Одесі).

Лише протягом одного року друкувалися гумористичні журнали «Мотылек» (1888) та «Сапоги всмятку» (1895).

У березні 1896 року в Києві побачив світ перший у Росії щомісячний ілюстрований філателістичний журнал «Марки», котрий виходив до 1902 року.

Спортивне життя також не лишалося без уваги київських журналістів. Раз на два тижні з 1897 по 1898 рік виходили ілюстрований журнал «Спорт» та щомісячний журнал «Шашки» (1897–1901). Товариством голузиноного спорту видавався щомісячник «Вестник голузиноного спорта» (1893–1902).

Для дітей та школярів випускався щомісячний ілюстрований журнал «Дитя» (1898–1904).

Зроблений у статті огляд періодичних видань, звичайно, не є повним переліком часописів, що видавалися в Києві у XIX столітті. Проте й він дозволяє побачити, який широкий спектр газет і журналів випускався в місті в даний період. Ці друки як свідки своєї епохи відтворювали живу картину тогочасного життя, стали важливим громадським явищем, а сьогодні дають можливість дізнатися про минуле українського народу.

У наш час ці часописи є бібліографічною рідкістю. У відділі рідкісних і цінних книг Національної парламентської бібліотеки України зацікавлений користувач може знайти деякі з них:

– альманахи: «Киевлянин» (є перший том за 1840 р.);

– газети: «Жизнь и искусство» (окремі номери за 1898 р.); «Киевские губернские ведомости» (номери за 1856 р.);

– журнали: «Вестник опытной физики и элементарной математики» (окремі номери за 1887–1888 рр.); «Воскресное чтение» (окремі номери за 1882 р.); «Киевская Старина» (майже всі номери з 1882 по 1906 р.); «Киевские епархиальные ведомости» (окремі номери за 1878 р.); «Руководство для сельских пастырей» (майже всі номери за 1874–1875 рр.); «Труды Киевской духовной академии» (окремі номери за 1881 та 1899 рр.); «Университетские известия» (майже всі номери за 1885–1899 рр.); «Философский трехмесячник» (окремі номери за 1886–1887 рр.).

Список використаної літератури

1. Библиотечная энциклопедия (свыше 2 000 статей) / Рос. Гос. Б-ка ; науч. ред.-сост.: Е. И. Ратникова, Л. Н. Ульянова). – М. : Пашков дом, 2007. – 1299 с.
2. Бочковский О. Українська журналістика на тлі доби (історія, демократичний досвід, нові завдання) / О. Бочковский, С. Сірополко. – Мюнхен, 1993. – 204 с.
3. Волобуєва А. Православна преса Києва другої половини XIX – початку XX століття / Волобуєва А. // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – Л., 2002. – Вип. 10. – С. 32.
4. Дмитрук В. Т. Нарис з історії української журналістики XIX ст. : посіб. для студ. фак. журналістики / В. Т. Дмитрук. – Л. : Вид-во Львів. ун-ту, 1969. – 146 с.
5. Животко А. Історія української преси / А. Животко. – К., 1999. – 360 с.
6. Животко А. Нарис історії української преси : курс лекцій / А. Животко – Падебради, 1937. – 108 с.
7. Киев : энцикл. справ. / под. ред. А. В. Кудрицкого. – К. : Глав. ред. УСЭ, 1986. – 768 с.
8. Кривецький І. Початки преси на Україні, 1776–1850 рр. / І. Кривецький. – Л., 1927. – 26 с. : іл.
9. Михайлин І. Л. Історія української журналістики XIX століття / І. Михайлин. – К., 2003. – 719 с.
10. Паримський І. Національна преса. Сучасні проблеми теорії : монографія / І. Паримський ; Центр навч. л-ри. – К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. – 288 с.
11. Романюк М. Науково-дослідницький центр: здобутки, проблеми біографістики і просопографії / М. Романюк // Українська періодика: історія і сучасність. – Л., 2005. – С. 10.
12. Русская периодическая печать (1702–1894) : справочник / под. ред. А. Г. Деметьева [и др.]. – М. : Политиздат, 1959. – 835 с.
13. Федченко П. Преса та її попередники / П. Федченко – К. : Наук. думка. 1969. – 350 с.
14. Емський акт 1876 / Ін-т історії України НАН України. – Режим доступу : http://www.history.org.ua/?l=Emsky&verbvar=Emsky_akt_1876&abcvar=6&bbcvar=16
15. Федюк В., дякон. «Труди Київської Духовної Академії» в історії богословської науки: (до 150-річчя початку виходу у світ). – Режим доступу : <http://www.lviv-orthodox.net.ua/index.php?start=130>
16. Машкин А. Патриарх «КТ». Газета в лицах, которые сохранились только в истории : электрон. версия обществ.-полит. еженедельника «Киевский Телеграф», 2005, № 8. – Режим доступу : <http://telegrafua.com/250/politics/3732/>